

Федорчак В.В.

Національний університет цивільного захисту України

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ТА ТЕРИТОРІЙ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

У статті виділено напрями модернізації державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій. Зокрема, досліджено ключові завдання функціонування єдиної державної системи цивільного захисту. Виділено шляхи вдосконалення державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій. Розроблено механізми впровадження державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: державна політика, напрями, надзвичайні ситуації, ризики, вдосконалення.

Постановка проблеми. Проблеми безпеки мають міжвідомчий і міжрегіональний характер і вимагають використання на державному рівні комплексного підходу, формування єдиного економіко-правового простору, забезпечення відповідальності органів влади й керівників за результативність і наслідки прийнятих ними управлінських рішень. Саме це зумовлює необхідність удосконалення державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нинішні умови сприяли активізації наукових досліджень і практичних розробок стосовно забезпечення належного рівня безпеки населення та територій в умовах попередження та виникнення надзвичайних ситуацій. Зокрема, подібні напрями досліджувалися такими авторами, як Л.В. Порядочний [3], А.В. Титаренко [4], В.М. Фурашев [5], та іншими вченими.

Проте більшість наукових і практичних напрацювань містить лише окремі аспекти розвитку державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій без урахування необхідності вдосконалення державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій на основі особливостей функціонування єдиної державної системи цивільного захисту.

Постановка завдання. Метою статті є виділення напрямів модернізації державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій.

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішується низка завдань, а саме:

– дослідження ключових завдань функціонування єдиної державної системи цивільного захисту;

– виділення завдання вдосконалення державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій;

– розроблення механізмів впровадження державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення рівня захищеності населення та територій України від випадків виникнення надзвичайних ситуацій, зменшення рівня ризиків настання й мінімізація наслідків розвитку надзвичайних ситуацій, що мають техногенне чи природне походження, належать до ключових пріоритетів функціонування єдиної державної системи цивільного захисту.

Єдина державна система цивільного захисту забезпечує поєднання органів державного управління, сил і засобів органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування й організацій, до повноважень яких належить вирішення питань щодо захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій [3; 5].

Ключовими завданнями єдиної державної системи цивільного захисту є такі:

– формулювання та впровадження норм правового й економічного характеру щодо забезпечення захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій;

– реалізація програм цільового та науково-технічного призначення, які орієнтовані на запо-

бігання випадкам настання та розвитку надзвичайних ситуацій, а також забезпечення надійного функціонування організацій та об'єктів соціального призначення в умовах надзвичайних ситуацій;

- підтримка готовності до дій органів управління, сил і засобів, що сформовані та перебувають у резерві, для недопущення та усунення наслідків надзвичайних ситуацій;

- збір, передача, зберігання обробка й обмін інформацією з питань захисту населення та територій від випадків виникнення надзвичайних ситуацій;

- підготовка населення до дій в умовах настання та розвитку надзвичайних ситуацій;

- забезпечення негайного інформування населення щодо настання надзвичайної ситуації в місцях масового перебування людей;

- аналіз і прогнозування наслідків настання та розвитку надзвичайних ситуацій під соціально-економічним кутом зору;

- формування резервів ресурсів матеріального та фінансового характеру для усунення наслідків надзвичайних ситуацій;

- проведення експертизи, нагляду та контролю на державному рівні щодо захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій;

- усунення наслідків надзвичайних ситуацій;

- впровадження заходів щодо забезпечення соціального захисту населення, що постраждало від негативного впливу надзвичайних ситуацій, проведення акцій гуманітарного характеру;

- забезпечення дотримання прав й обов'язків населення щодо захисту від випадків настання та розвитку надзвичайних ситуацій, а також осіб, що безпосередньо беруть участь в усуненні їхніх наслідків;

- активізація співробітництва на міжнародному рівні щодо захисту населення та територій від випадків настання та розвитку надзвичайних ситуацій [2–5].

Базовою вихідною характеристикою діяльності єдиної державної системи цивільного захисту є її продуктивність, яка розподілена в просторі й часі. Продуктивність єдиної державної системи цивільного захисту спрямована на підтримку добробуту держави та її регіонів. Критерієм добробуту є умова забезпечення цілісності соціально-економічного утворення протягом його життєвого циклу. Умова цілісності забезпечується дотриманням вимог закону збереження цілісності. Під змістовним і фізичним кутом зору задоволення вимог закону збереження цілісності виявляється, з одного боку, у не руйнуванні як самого

соціально-економічного утворення, так і його компонентів, а з іншого – у збереженні призначення соціально-економічного утворення в умовах зміни структурно-функціональних властивостей єдиної державної системи цивільного захисту та її компонентів.

При цьому треба розуміти, що будь-яке соціально-економічне утворення існує на основі збалансованого обміну ресурсами з навколишнім середовищем. Якщо утворення – це регіон, то він здійснює обмін із державою, якій належить. Якщо це держава, то воно взаємодіє через ресурсний обмін або з певною державою, або зі співтовариством держав.

Розглянутий підхід до функціонування єдиної державної системи цивільного захисту у межах відносин двох сторін дає змогу розробити сукупність конструктивних методів і моделей побудови й використання компонентів системи [1; 4].

Проте, зважаючи на результати оцінки поточного функціонування єдиної державної системи цивільного захисту, впровадження новітніх принципів регулювання природної та техногенної безпеки здійснюється на території України повільно.

Відповідно, ключовими механізмами впровадження державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій є такі:

- стандартизація на державному рівні;
- сертифікація;
- експертиза на державному рівні;
- нагляд і контроль на державному рівні;
- ліцензування;
- регулювання під економічним кутом зору;
- декларування рівня безпеки небезпечних об'єктів;
- страхування [2].

При цьому особливості та ступінь впливу державного управління ризиками настання та розвитку надзвичайних ситуацій на визначені об'єкти управління повинні визначатися з прийняттям до уваги кількісних значень їхніх реальних ризиків, а також упроваджених заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків протягом усіх стадій життєвого циклу об'єктів, що є потенційно небезпечними (проекування, розміщення, спорудження, монтаж, введення в експлуатацію, експлуатація, ліквідація).

Базисом державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій і, відповідно, управління ризиками настання та розвитку надзвичайних ситуацій повинно стати відповідне міжнародне співробітництво у сфері

управління ризиками для забезпечення високої ефективності уникнення надзвичайних ситуацій масштабного характеру, а також нових типів погроз.

Зокрема, об'єднання роботи систем цивільного захисту України й інших держав із метою вирішення завдань удосконалення державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій викликано, перш за все, такими обставинами:

- глобальний характер, який може бути притаманний визначеним надзвичайним ситуаціям;
- можливість розповсюдження наслідків визначених надзвичайних ситуацій із території України на територію інших країн;
- наявність зобов'язань України на міжнародному рівні щодо недопущення настання та розвитку масштабних надзвичайних ситуацій, а також щодо інформаційної підтримки, усунення наслідків надзвичайних ситуацій і забезпечення допомоги у разі їх настання та розвитку;
- необхідність активізації євроінтеграційних процесів в Україні стосовно приєднання до європейської мережі моніторингу надзвичайних ситуацій;
- наявність вигід від міжнародного співробітництва щодо державного управління ризиками настання та розвитку надзвичайних ситуацій [1; 4].

Висновки. Отже, як результат проведення поточного дослідження у роботі було отримано такі висновки.

1. Дослідження ключових завдань функціонування єдиної державної системи цивільного захисту уможливило виділення таких із них: формулювання та впровадження норм правового й економічного характеру щодо забезпечення захисту населення та територій від надзвичай-

них ситуацій; реалізація програм цільового та науково-технічного призначення, які орієнтовані на запобігання випадкам виникнення надзвичайних ситуацій; збір, передача, зберігання обробка й обмін інформацією з питань захисту населення та територій від випадків виникнення надзвичайних ситуацій; підготовка населення до дій в умовах виникнення надзвичайних ситуацій; аналіз і прогнозування наслідків виникнення надзвичайних ситуацій під соціально-економічним кутом зору; формування резервів ресурсів матеріального та фінансового характеру для усунення наслідків надзвичайних ситуацій; проведення експертизи, нагляду та контролю на державному рівні щодо захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій; усунення наслідків надзвичайних ситуацій; активізація співробітництва на міжнародному рівні щодо захисту населення та територій від випадків виникнення надзвичайних ситуацій.

2. Виділено шляхи вдосконалення державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій. Підкреслено, що основою вдосконалення державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій є міжнародне співробітництво у сфері управління ризиками для забезпечення високої ефективності уникнення надзвичайних ситуацій масштабного характеру, а також нових типів погроз.

3. Розроблено механізми впровадження державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій: стандартизація на державному рівні; сертифікація; експертиза на державному рівні; нагляд і контроль на державному рівні; ліцензування; регулювання під економічним кутом зору; декларування рівня безпеки небезпечних об'єктів; страхування.

Список літератури:

1. Белоусов А.В. Методологічні аспекти вдосконалення системи державного управління ризиками надзвичайних ситуацій. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 11. С. 131–134.
2. Кравців С.Я. Ризик-орієнтований підхід у державному регулюванні у сфері техногенної та пожежної безпеки. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. 2017. Вип. 1 (6). С. 336–341.
3. Порядочний Л.В., Заплатинський В.М. Безпека в надзвичайних ситуаціях та цивільна оборона: навч. посібник. Київ, 2003. 301 с.
4. Титаренко А.В. Методологічні засади державного управління сферою захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. 2016. Вип. 1 (4). С. 216–222.
5. Фурашев В.М. Національна безпека України: шляхи забезпечення, роль і місце суспільства. Євроатлантичний курс. Київ, 2009. 176 с.

НАПРАВЛЕНИЯ МОДЕРНИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ В СФЕРЕ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ И ТЕРРИТОРИЙ ОТ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ

В статье выделены направления модернизации государственной политики в сфере защиты населения и территорий от чрезвычайных ситуаций. В частности, исследованы ключевые задачи функционирования единой государственной системы гражданской защиты. Выделены пути совершенствования государственной политики в сфере защиты населения и территорий от чрезвычайных ситуаций. Разработаны механизмы внедрения государственной политики в сфере защиты населения и территорий от чрезвычайных ситуаций.

Ключевые слова: государственная политика, направления, чрезвычайные ситуации, риски, совершенствование.

THE DIRECTIONS OF MODERNIZATION OF THE STATE POLICY IN THE SPHERE OF PROTECTION OF POPULATION AND TERRITORIES FROM EMERGENCIES

The directions of modernization of the state policy in the sphere of protection of population and territories from emergencies are allocated in the article. In particular, the key problems of functioning of the uniform state system of civil protection are investigated. The ways of improvement of state policy in the sphere of protection of population and territories from emergencies are allocated. The mechanisms of introduction of the state policy in the sphere of protection of population and territories from emergencies are developed.

Key words: state policy, directions, emergencies, risks, improvement.